

De NKRotterdam viert zijn 60 jarig bestaan.

De NKRotterdam is in oktober 60 jaar geworden. Dit jubileum is samen met de Numismatische Kring Den Haag gevierd met een gezamenlijke bijeenkomst. Er waren vier sprekers die verschillende kanten van de numismatiek belichtten, er heeft een bijna-schenking plaatsgevonden en dan is er natuurlijk de presentatie van het boek dat 40 bijdragen van de leden bundelt.

De middag werd geopend door de voorzitter van de Kring Herman Gerritsen, met een welkom aan de leden van de eigen Kring en Kring Den Haag, zeven andere numismatische kringen; het Nederlands Genootschap (KNGMP), de Europese Genootschap (EGMP), de Nationale Numismatische Collectie (NNC) en andere numismatische en museale relaties en de introducés. We zijn hier met ruim 80 personen, een geweldige opkomst. Er volgt een historisch overzicht van de Kring waarna het symposium kon beginnen.

De eerste lezing werd door Marjan Scharloo gehouden met de titel "Johan George Holtzhey opnieuw bekeken." Marjan is al lang bezig met Johan George Holtzhey, een 18e-eeuwse medailleur. In haar werk als conservator van het voormalige

Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet in Leiden organiseerde ze al een tentoonstelling over Johan George. Toen ze directeur van Teylers Museum Haarlem was geworden, kwam ze Johan George weer tegen in de archieven en wel als lid van de nog steeds bestaande Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, opgericht in Haarlem in 1752. Deze organisatie is het oudste wetenschappelijke genootschap van Nederland. Het delen van kennis over nieuwe ontdekkingen werd onder andere aangemoedigd door het uitschrijven van prijsvragen over actuele problemen.

foto 1

De leden waren allen eminente geleerden uit binnen- en buitenland.

Al in 1753 werd de toen pas 27 jaar oude Johan George ook lid van de Maatschappij. Hoe kon dat geregeld worden? Het is zeer aannemelijk dat het bestuur een deal met hem sloot: een honorair lidmaatschap in ruil voor het gratis leveren van de dure penningstempels om de winnaars van de prijsvragen te belonen. Deze bijzondere en tot nu toe onbekende afspraak én de meteen daaropvolgende opdracht om de (wél betaalde) stempels voor de prijspenning van het Stolpiaans Legaat in 1755 te gaan maken, gaven Johan George een enorme voorsprong op zijn concurrenten bij de lucratieve productie van prijspenningen in de tweede helft van de 18e eeuw.

foto 2

Ook al ging dat niet zonder slag of stoot ... . De verwickelingen tussen de besturen, Johan George en andere stempelsnijders zijn in de verschillende archieven terug te vinden.

En toevoerder concludeerde later dat het machtsspel tussen de opdrachtgever en de medailleur dus al oud is en nog steeds bestaat met de aantekening dat de kunstenaars van nu minder met de pet in de hand staan dan de kunstenaars van toen.

De tweede lezing werd gegeven door Patrick Pasmans met als onderwerp "Van Alexander tot Ardashir, de muntslag in het Perzische Rijk (323 v.C. -224 n.C.)." Alexander de Grote (356-323 v.C.), liet na zijn dood een gigantisch groot rijk achter zonder een opvolger aan te duiden, wat resulteerde in een oorlog tussen zijn generaals die hem wilde opvolgen, de zgn. diadochen. Na 40 jaar oorlog voeren (322 - 281 v.C.), werd het duidelijk wie de overwinnaars waren: Ptolemaios in Egypte, Kassander in Macedonië en Griekenland, en Seleukos in Klein-Azië, Syrië, Mesopotamië en Perzië. Deze generaals lieten zich allemaal als koning gelden en stichtten hun eigen resp. dynastie met een eigen muntslag. Na een bespreking van de algemene kenmerken van deze

Hellenistische muntslag, legde de spreker de focus op de muntslag in Zuid-Irak onder Seleucidische en Parthische heerschappij, de specialisatie van de spreker. Daarbij werd stilgestaan bij de muntslag van de kleinere koninkrijken Elymais, Persis en Characene en hun gebruik in het handelsverkeer rond de Perzische Golf.

Foto 3

De spreker, die werkt aan een boek over de muntslag van Characene, deelde enkele van zijn opmerkelijke nieuwe inzichten. Vervolgens besprak hij de vroege muntslag van Ardashir die in 224 n.C. het Perzische rijk veroverde. Ardashir stichtte de dynastie van de Sassaniden die aan de macht zou blijven tot in 651 toen het Perzische rijk werd toegevoegd aan het Arabische kalifaat. Ter afsluiting toonde hij een bijzondere muntreeks die over een periode van 550 jaar een

kruisbestuiving aantoont tussen de verschillende besproken regio's. In het bijzonder de klop van een Tanit die in de loop der tijd van Fenicië in het Middellandse Zee gebied naar diep in Persia verhuisde.

foto 4

foto 5

foto 6

En toen was het tijd voor Jubileumbundel van de Kring.

Net als 20 jaar geleden is een jubileumboek samengesteld met bijdragen van leden. In 40 artikelen krijgen we inkijkjes in de numismatische interesse van de leden. Herman heeft de inhoud van de afzonderlijke bijdragen wat gelijkvormiger gemaakt en heeft een lid van de Kring het boek vormgegeven. Het boek is alleen voor leden beschikbaar, maar het ligt wel in de Koninklijke Bibliotheek en zal onderdeel worden NNC.

foto 7

Een eerste exemplaar werd aan Annemieke de Gooijer, coördinator bij de NNC aangeboden en een dankwoord volgde. Ze vond het eervol het boek te mogen ontvangen en zal het opnemen in de hele mooie bibliotheek van de NNC, de grootste collectie van numismatische

publicaties in Nederland. De bibliotheek- en documentatiecollectie omvat circa 25.000 boektitels en 25.000 tijdschriften en veilingcatalogi uit binnen- en buitenland, vanaf de 16de eeuw tot heden. En daar komt dit boek dan bij. Wat in haar ogen het boek speciaal maakt, is dat het gemaakt is door mensen met dezelfde passie die elkaar steeds weten te vinden en te stimuleren en dat dus al zestig jaar lang. Ook werd een probleem aangestipt namelijk dat je de kennis, die in de Kring aanwezig is en die via direct contact steeds groeit, heel moeilijk kunt delen met mensen die er niet bij waren. Daarom is het zo mooi, dat er nu weer een boek ligt vol mooie verhalen en bijdragen van en voor de leden en deze via de bibliotheek ook kan worden gedeeld met mensen buiten de kring. Deze jubileumbundel is een prachtig voorbeeld van hoe de jarige trakteert en zij is dan ook heel erg blij met deze traktatie.

Vormgever en redacteur kregen vervolgens een fles whisky voor al het werk dat verzet is om het boek op ons bureaublad te kunnen leggen.

Daarna kreeg Herman, omdat er toch wel veel meer tijd in het redigeren is gaan zitten dan aanvankelijk ingeschat, de *sterck-in't-werck-penning*.

foto 8

Dan volgt een welverdiende pauze waarin de boeken worden uitgedeeld en veel van het in het boek besproken werk te zien is in vitrines. En daarbij is er natuurlijk veel gesproken met mensen die we door corona-perikelen zo lang niet hebben kunnen zien en spreken.

Het tweede deel van de dag werd geopend door Bert van Beek met zijn bijdrage over de “Bourgondische muntpolitiek en muntslag onder Philips de Goede en Karel de Stoute 1433-1466

In 1433 werd Philips de Goede officieel – naast graaf van Vlaanderen en hertog van Brabant – ook graaf van Holland en Henegouwen en streefde hij naar een monetaire unie tussen deze vier gebieden. Dat was het maximaal haalbare, want deze vier landen hechtten sterk aan hun

zelfbestuur en wilden absoluut niet samen een “Bourgondisch” land worden.

Philips moest hierbij wel sterk rekening houden met de economische macht van Vlaanderen en daarmee met het belang van de Vlaamse steden. Deze hadden hem al in 1419 bij zijn inhuldiging als graaf van Vlaanderen gedwongen om de muntvoet van de Vlaamse groot 15 jaar onveranderd te laten, dus pas in 1434 kon hij de unificatie van de muntslag realiseren.

foto 9

De waarde van de Vlaamse groot bleef hierbij ongewijzigd en hierdoor moesten de munten in Brabant, Holland en Henegouwen aangepast worden aan de Vlaamse. Dit gebeurde met de medewerking van de Brabantse, Hollandse en Henegouwse steden, want die hadden ook behoefte aan een stabiel monetair beleid. Wel moest Philips beloven om de muntvoet nu 20 jaar ongewijzigd te laten, dus een volgende wijziging zou pas in 1454 mogelijk zijn.

foto 10

Naast de Vlaamse groot moest er een serie gouden munten gaan verschijnen. Hoewel Philips voor Nederlandse begrippen een machtige vorst was, kon hij niet, zoals de koningen van Frankrijk en Engeland, een eigen muntpolitiek volgen en moest hij zich dus voor het goud richten naar de muntslag van deze vorsten.

In 1454 moest Philips weer beloven om de muntvoet 20 jaar onveranderd te laten, dus een volgende hervorming zou pas in 1474 mogelijk zijn. Deze lezing liet zien hoe het zijn zoon Karel de Stoute lukte (Philips was toen geestelijk niet meer tot regeren in staat) om in 1466 toch met een nieuwe gouden munt te komen: de andriesgulden, eerst nog op naam van Philips de Goede en in 1467 op naam van Karel de Stoute, toen zijn vader was overleden.

Figuur 11a

foto 11b

De dag werd besloten door Pim Möhring, conservator bij de NNC, met de lezing “Van Elektrum tot E-Currency: moderne betaalmiddelen in historisch perspectief”.

In 2021 werd slechts 21% van de betalingen in Nederland contant afgerekend. Het gebruik van munten en bankbiljetten maakt steeds meer plaats voor digitale alternatieven. Tegelijkertijd zijn digitale betaalmiddelen aan verandering onderhevig. De Europese Centrale Bank (ECB) denkt na over een digitale

euro, “digitaal centralebankgeld” dat contant geld aanvult. Ontwikkelingen in alternatieve betaalmiddelen, zoals debit- en creditcards, maar ook de Tikkie-app, Apple- en Google Pay, wisselen elkaar in rap tempo op. Hierdoor is een kijk op de geldgeschiedenis bijzonder actueel.

Een historisch perspectief op moderne betaalmiddelen levert een paradoxaal beeld op. Enerzijds blijkt geld conservatief, want de (te snelle) ontwikkelingen leverden in het verleden geregeld wantrouwen op. Anderzijds zorgde juist innovatie dat betaalmiddelen zich konden ontwikkelen tot wat ze nu zijn. In de toekomst moet dit verhaal verteld en onderzocht worden. De numismatiek heeft eerder gereageerd op ontwikkelingen in het betalingsverkeer, bankbiljetten maken er ondertussen immers onlosmakelijk deel van uit. Dat deze ook verzameld konden worden heeft lang geduurd.

foto 12

En het aantal publicaties over dat onderwerp steekt schril af bij de “traditionele” numismatische publicaties. Hoe kan een historisch én numismatisch perspectief sturing geven aan de vraag hoe moderne betaalmiddelen beschreven en onderzocht kunnen worden? Bij betaal- kredietkaarten horen pincodes en waar stopt het beschrijven en registeren van materiaal? Nog een open vraag waar input van verzamelaars nodig is.

En dan is er nog een penning die we willen schenken aan het Museum Rotterdam. De overdracht zal, door volle agenda's en vakantietijd wat later plaatsvinden. De penning is echter dermate interessant dat ik u een samenvatting van het artikel uit het boek niet wil onthouden.

Het is een draagpenning van de "Club International de Bienfaisance". Volgens de inscriptie betreft het een penning voor de “Kring Rotterdam” van een Internationale Liefdadigheidsclub. Deze club was gevestigd in het pand Leuvehaven 159 te Rotterdam. Uit krantenberichten blijkt het echter niet om een liefdadigheidsclub te gaan maar om een club waar gelegenheid tot kansspelen wordt geboden. De club werd in juni/juli 1905 geopend en was alleen voor buitenlanders

toegankelijk. Hoewel kansspelen indertijd in Nederland streng verboden waren werd aanvankelijk door de politie niet opgetreden. Alleen wordt eind juli een politiepost voor de deur geplaatst. Begin november 1905 tenslotte worden enkele leden door de politie gedagvaard. Dit was blijkbaar een voldoende dreigement want het pand werd ontruimd en van de gedagvaarde leden ontbreekt verder elk spoor. Tot een rechtszaak is het dus niet gekomen. Dit in tegenstelling tot een vrijwel identieke club in Amsterdam waar tot de Hoge Raad geprocedeerd werd. Deze besliste uiteindelijk, in een arrest uit 1909, dat de vereniging geacht moet worden strijdig te zijn met de openbare orde en dus verboden. Deze, waarschijnlijk unieke, draagpenning is een tastbare herinnering aan een vrijwel vergeten stukje Rotterdamse geschiedenis en vormt een mooie aanwinst voor de collectie van Museum Rotterdam. En zo komt ook aan deze middag een einde.

Op naar het 70ste-jaar in een, naar ik hoop, dan nog steeds bloeiende numismatische wereld. foto 13b.

foto 13

Tot slot: de overdracht van de penning aan mevrouw Ingrid de Jager, directeur van Rotterdam Museum, heeft op 7 november plaatsgevonden. Waarvan akte en een foto.

Mijn dank gaat uit naar de sprekers en de schenker van de draagpenning. Zij hebben niet alleen hun bijdrage aan de middag geleverd, maar waren ook zo vriendelijk om mij een samenvatting van hun bijdrage te geven.

Bijschriften bij de foto's

foto 1 Wasportret Johan George Holtzhey, ca. 1760. Nationale Numismatische Collectie.

foto 2 Prijspenning Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, zilver, 1754, Teylers Museum

foto 3 Kaart van het Perzische Rijk met inbegrip van de koninkrijken Characene, Elymais en Persis rond de Perzische Golf.

<https://www.cointalk.com/threads/a-ncients-elymais-coins-confuse-me.227621/page-2>

foto 4 Vierkantig gewicht in lood met links het teken van Tanit. (Musée du Louvre)

foto 5 Koninkrijk Characene (Mesene, Zuid-Irak), bronzen tetradrachme van Orabazes II (ca. 150-165). Vz: hoofd van de koning met diadeem, tegenslag met Tanitsymbool voor het hoofd. Kz: zittende Herakles

foto 6 Seleucidische Rijk, zilveren tetradrachme van Seleukos I Nikator

(321-315 vC) in naam van Philippus III van Macedonië, geslagen in het munthuis van Babylon. Vz: hoofd van Herakles met leeuwenvel. Kz: zittende Zeus, Tanitsymbool voor de benen.

foto 7 ISBN 978-90-9036471-1

foto 8 een voor de auteur onbekende penning.

De volgende foto's komen uit de Nationale Numismatische Collectie

foto 9 gouden rijder
inventarisnummers NM-09352a en NM-09352b

foto 10 gouden leeuw
inventarisnummers NM-09354a en NM-09354b

foto 11 andriesgulden
inventarisnummer NM-02832a en NM-02832b

foto 12 f 25 nummer 1, uitgegeven op 5 april 1814, was in 1849 al onderdeel van de collectie van het Akademisch Penningkabinet Leiden

foto 13 verguld brons diameter 50,8 mm nu in de collectie van Museum Rotterdam. litt: Uit eigen Kring twintig jaar later (2022 Rotterdam) p.50-52

foto 14 de foto van de overhandiging is gemaakt door de schrijver.